

POSTANOWIENIE

Dnia 5 sierpnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Przedsiębiorstwa Transportowo - Spedycyjnego TKS – T. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o zapłatę należności z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 sierpnia 2011 r.,
zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 13 kwietnia 2011 r.,

1. uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie II;

2.pozostawia Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w L. decyzją z dnia 11 stycznia 2008 r. wymierzył Przedsiębiorstwu Transportowo – Spedycyjnemu „TKS T.” Spółce z o.o. w B. składki na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lutego

2006 r. do czerwca 2007 r. w łącznej kwocie 85.032,54 złotych wraz z odsetkami w wysokości 11.854,00 złotych.

Uwzględniając odwołanie płatnika, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 8 grudnia 2010 r. zmienił zaskarżoną decyzję i wymierzył Przedsiębiorstwu Transportowo – Spedycyjnemu „TKS T.” Spółce z o.o. w B. składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres od lutego 2006 r. do czerwca 2007 r. w kwocie 381,67 złotych wraz z odsetkami i zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującego kwotę 360 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok został zaskarżony w całości apelacją i zażaleniem organu rentowego oraz zażaleniem odwołującego w części dotyczącej kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2011 r. z zawartego w apelacji zażalenia organu rentowego uchylił zaskarżony wyrok w punkcie II i oddalił wniosek odwołującego o zasądzenie kosztów procesu oraz odrzucił apelację w pozostałej części i oddalił zażalenie odwołującego.

W uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu apelacji podniesiono, że w świetle art. 367 § 1 k.p.c. warunkiem skutecznego złożenia tego środka odwoławczego jest istnienie przedmiotu zaskarżenia, czyli wyroku sądu pierwszej instancji. Nie można natomiast wnieść środka odwoławczego od orzeczenia, które nie zostało wydane. Chodzi przy tym zarówno o brak orzeczenia w ogóle, jak i brak w wydanym orzeczeniu rozstrzygnięcia w danym przedmiocie. W niniejszym przypadku przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych były składki na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 85.032,54 złotych. W zaskarżonym wyroku Sąd pierwszej instancji rozstrzygnął jedynie o składkach na ubezpieczenie wypadkowe w wysokości 381,67 złotych, nie orzekając zarówno pozytywnie jak i negatywnie o pozostałej kwocie składek. Strony nie wystąpiły zaś o uzupełnienie wyroku w tym zakresie. W konsekwencji organ rentowy nie mógł wskazać punktu orzeczenia, od którego wniósł apelację. Sąd Apelacyjny przypomniał przy tym, że odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pełni rolę pozwu. Jeżeli zatem w odwołaniu zaskarżono całą decyzję, sąd powinien w swoim rozstrzygnięciu odnieść się do całej materii objętej tą decyzją. Wprawdzie w

motywach zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy jako podstawę orzeczenia powołał przepisy art. 477¹⁴ § 1 i § 2 k.p.c., ale w rzeczywistości nie zastosował w całości tychże unormowań. Niniejsza apelacja, jako wniesiona od nieistniejącej części orzeczenia, podlega więc odrzuceniu z mocy art. 370 w związku z art. 373 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu apelacji organ rentowy zarzucił Sądowi drugiej instancji naruszenie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez uznanie, że Sąd Okręgowy w L. nie rozstrzygnął o całości przedmiotu zaskarżonej decyzji oraz art. 373 k.p.c. poprzez odrzucenie apelacji mimo braku podstaw ku temu. Żalący się wniósł o uchylenie postanowienia w tym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Motywuując swoje stanowisko w sprawie organ rentowy wyraził pogląd, że zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy orzekł stosownie do art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., tj. dokonał częściowej zmiany decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż wymierzył odwołującemu składki na ubezpieczenie wypadkowe i tym samym nie wymierzył mu pozostałych składek. Chybioną jest zatem teza o nierozstrzygnięciu przez ten Sąd o całości materii objętej wspomnianą decyzją. Przyjęcie takiej tezy powoduje zaś, iż od strony formalnoprawnej wykonanie wyroku pierwszoinstancyjnego nie jest możliwe. Nie negując słuszności zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia uwagi na temat analogicznej do pozwu roli odwołania od decyzji organy rentowego, żalący się zauważył, że w razie nierozstrzygnięcia przez Sąd o całości przedmiotu decyzji nie jest możliwe ponowne orzekanie w tym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Rację ma Sąd Apelacyjny zauważając, że w świetle art. 367 § 1 k.p.c. apelacja przysługuje tylko od istniejących wyroków sądów pierwszej instancji, rozstrzygających merytorycznie (pozytywnie lub negatywnie) o tym, co stanowi przedmiot sporu w poszczególnych kategoriach spraw, a apelacja dotycząca przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem zawartym w sentencji wyroku, podlega odrzuceniu wobec braku substratu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1964 r., I PR 10/63, OSNC 1965, nr 5, poz. 80; z

dnia 28 maja 1998 r., III CKN 409/98, LEX nr 519240; z dnia 19 lipca 2006 r., I CZ 35/06, LEX nr 584195 i z dnia 10 listopada 2009 r., II PZ 19/09, LEX nr 574537 oraz wyrok z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 330/09, LEX nr 604220). Przepis art. 476 § 2 i 3 k.p.c. wyjaśnia przy tym ustawowe pojęcie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, stanowiąc w § 2 pkt 1, iż należą do nich między innymi sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących ubezpieczeń społecznych, a więc także kwestii realizacji zobowiązań składowych na te ubezpieczenia. Wprawdzie, jak trafnie skonstatował Sąd drugiej instancji, odwołanie od decyzji organu rentowego jest w postępowaniu procesowym odpowiednikiem pozwu, jednak ma ono swoją specyfikę. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych poprzedza wszakże decyzja organu rentowego wydana w trybie administracyjnym, dotycząca indywidualnych spraw wskazanych przykładowo w art. 83 ust. 1 pkt 1-5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Decyzja ta wyraża stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako strony postępowania administracyjnego, które może być zakwestionowane w drodze odwołania (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 476 § 2 i 477⁹ k.p.c.). Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest zatem w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002 nr 5, poz. 121 i z dnia 6 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499 oraz postanowienia z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692). Treść decyzji wyznacza więc zakres i przedmiot rozpoznania sądowego, w którym sąd rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach przedmiotu zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie objęte treścią zaskarżonej decyzji, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do tejże decyzji (art. 477 § 2, art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.).

Do tak oznaczonego przedmiotu sporu nawiązuje przepis art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. statuujący dwa rodzaje merytorycznych rozstrzygnięć sądu pierwszej instancji, jakie mogą zapaść w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, tj. oddalenie odwołania w razie braku podstaw do jego uwzględnienia lub uwzględnienie odwołania przez zmianę zaskarżonej decyzji w całości bądź części i orzeczenie co do istoty sprawy.

Wbrew twierdzeniu Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. z dnia 8 grudnia 2010 r. oparte jest na obydwu wskazanych w jego uzasadnieniu podstawach prawnych z art. 477¹⁴ k.p.c.

Godzi się przypomnieć, że Przedsiębiorstwo Transportowo – Spedycyjne „TKS – T.” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w B. w swoim odwołaniu zaskarżyła całą decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 11 stycznia 2008 r., mocą której organ rentowy wymierzył płatnikowi składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lutego 2006 r. do czerwca 2007 r. w łącznej kwocie 85.032,54 złotych wraz z odsetkami w wysokości 11.854,00 złotych. Przedmiotem rozpoznania i rozstrzygnięcia sądowego była zatem cała należność główna z tytułu składek na wspomniane ubezpieczenia wraz z odsetkami. Sentencja wyroku Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którą zmieniono zaskarżoną decyzję i wymierzono odwołującemu składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres od lutego 2006 r. do czerwca 2007 r. w wysokości 381,67 złotych wraz z odsetkami, zredagowana została w sposób nasuwający wątpliwości interpretacyjne. Na pierwszy rzut oka może się zdawać, iż zmiana decyzji dotyczy wymienionej w orzeczeniu kwoty ubezpieczenia wypadkowego. Tymczasem jest na odwrót. W tym bowiem zakresie Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania i podzielając stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w rzeczywistości utrzymał w mocy decyzję organu rentowego. Zmiana decyzji mogła polegać jedynie na orzeczeniu co do istoty sprawy (czyli w tym przypadku - co do wysokości przysługujących od płatnika w okresie objętym porem składek na wymienione w decyzji ubezpieczenia i fundusze) przez zastąpienie zawartego w niej rozstrzygnięcia innym, odmiennym. W konsekwencji należy stwierdzić, że mimo

niefortunnego sformułowania sentencji wyroku, zmianą objęto właśnie pozostałą część decyzji organu rentowego, a zmiana ta, będąca skutkiem uwzględnienia odwołania i zanegowania trafności stanowiska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w spornej kwestii, sprowadzała się do zredukowania zobowiązań składkowych odwołującego tylko do wspomnianych składek na ubezpieczenie wypadkowe i w rezultacie tegoż - zwolnienia go z obowiązku uiszczenia pozostałych składek wymienionych w decyzji. Wypada zatem uznać, że Sąd pierwszej instancji orzekł o całości przedmiotu sporu wyznaczonego treścią decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołania płatnika od niej. Wyrok zawiera więc rozstrzygnięcie stanowiące dla organu rentowego substrat zaskarżenia apelacyjnego. Odrzucenie apelacji z powodu jej niedopuszczalności było zatem nieuzasadnione.

Mając powyższe na uwadze, z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia.